

**knowledge, Attitude, and Preventive Oral and Dental Self-Care Behaviors among Dentistry and Medical Students of Qom University of Medical Sciences, (Iran)**

Hamed Safari<sup>1</sup>, Raha Moradi<sup>2</sup>, Asghar Elahi<sup>2</sup>, Zahra Jafary Nodoushan<sup>3</sup>, Hamid Asayesh<sup>4\*</sup>

<sup>1</sup>Department of Periodontology, Faculty of Dentistry, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

<sup>2</sup>Faculty of Dentistry, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

<sup>3</sup>Student Research Committee, Faculty of Dentistry, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

<sup>4</sup>Department of Medical Emergency, Faculty of Paramedicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

\*Corresponding Author:  
**Hamid Asayesh,**  
Department of Medical Emergency, Faculty of Paramedicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

Email:  
hasayesh@gmail.com

Received: 8 Jan, 2018

Accepted: 11 Feb, 2018

**Abstract**

**Background and Objectives:** Oral health is a key component of general health and quality of life. The purpose of this study was to determine knowledge, attitude, and performance of medical and dentistry students of Qom University of Medical Sciences in the field of oral and dental health.

**Methods:** In this descriptive cross-sectional study, a questionnaire was completed by 152 dentistry and medical students of Qom University of Medical Sciences. Using the questionnaire, information on age, gender, knowledge, attitude, and performance of medical and dentistry students of Qom University of Medical Sciences in oral and dental health, were collected. Data were analyzed using Chi-square and logistic regression. The significance level was considered to be less than 0.05.

**Results:** In this study, the mean age of the students was 20.98±2.03, and 50% of them were male. Overall, 45.4% of the students, had high knowledge and 51.3% had positive attitude towards preventive oral and dental care. In multivariate logistic regression model, there was a significant relationship between being male and lower level of knowledge, and there was a significant relationship between being female and studying Dentistry with positive attitude. The Possibility of regular use of dental floss was more reported among female students and students with high knowledge. Also, high knowledge had significant association with dental check-up in recent past year.

**Conclusion:** The results of this study indicated that the status of knowledge, attitudes, and self-care performance of students about preventive oral and dental care, is at average level, and therefore, designing coherent programs for improving these variables, is necessary to promote personal and professional performance in preventive oral and dental care.

**Keywords:** Dentistry students; Medical students; Knowledge; Attitude; Performance; Oral health.

## آگاهی، نگرش و رفتارهای خودمراقبتی پیشگیرانه بهداشت دهان و دندان در بین دانشجویان دندانپزشکی و پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم

حامد صفری<sup>۱</sup>، رها مرادی<sup>۲</sup>، اصغر الهی<sup>۳</sup>، زهرا جعفری ندوشن<sup>۴</sup>، حمید آسایش<sup>۵\*</sup>

### چکیده

**زمینه و هدف:** بهداشت دهان یکی از مؤلفه‌های اصلی سلامت عمومی و کیفیت زندگی افراد است. این مطالعه با هدف تعیین آگاهی، نگرش و عملکرد دانشجویان پزشکی و دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم در زمینه بهداشت دهان و دندان انجام شد.

**روش بررسی:** در این مطالعه توصیفی - مقطعی، پرسشنامه توسط ۱۵۲ دانشجوی دندانپزشکی و پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم تکمیل گردید. با استفاده از پرسشنامه، اطلاعات مربوط به سن، جنسیت، آگاهی، نگرش و عملکرد دانشجویان پزشکی و دندانپزشکی در زمینه بهداشت دهان و دندان جمع‌آوری شد. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری کای اسکوئر و رگرسیون لجستیک تحلیل شدند. سطح معنی‌داری، کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

**یافته‌ها:** در این مطالعه، میانگین سن دانشجویان،  $20.3 \pm 2.0/98$  سال و ۵۰٪ مرد بودند. به‌طور کلی، ۴۵/۴٪ از دانشجویان دارای آگاهی بالا و ۵۱/۳٪ نگرش مثبت نسبت به مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان داشتند. در مدل چندمتغیره رگرسیون، پسر بودن با میزان آگاهی پایین، ارتباط معنی‌داری داشت و ارتباط دختر بودن و تحصیل در رشته دندانپزشکی با نگرش مثبت، معنی‌دار بود. احتمال استفاده منظم از نخ دندان در بین دانشجویان دختر و دانشجویان دارای آگاهی بالا بیشتر گزارش شد، همچنین آگاهی بالا با انجام چکاپ دندانپزشکی در سال اخیر، ارتباط معنی‌داری داشت.

**نتیجه‌گیری:** نتایج این مطالعه نشان داد وضعیت دانش، نگرش و رفتارهای خودمراقبتی دانشجویان در زمینه مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان در سطح متوسط قرار دارد و طراحی برنامه‌های منسجم برای بهبود این متغیرها در ارتقای عملکرد فردی و حرفه‌ای دانشجویان در زمینه مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان ضروری است.

**کلید واژه‌ها:** دانشجویان دندانپزشکی؛ دانشجویان پزشکی؛ دانش؛ نگرش؛ عملکرد؛ بهداشت دهان.

<sup>۱</sup>گروه پرودونتولوژی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

<sup>۲</sup>دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

<sup>۳</sup>کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

<sup>۴</sup>گروه فوریت‌های پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

\*نویسنده مسئول مکاتبات:

**حمید آسایش**، گروه فوریت‌های پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران؛

آدرس پست الکترونیکی:  
hasayesh@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۶/۱۰/۱۸

تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۱/۲۱

لطفاً به این مقاله به صورت زیر استناد نمایید:

Safari H, Moradi R, Elahi A, Jafary Nodoushan Z, Asayesh H. Knowledge, attitude, and preventive oral and dental Self-care behaviors among dentistry and medical students of Qom University of Medical Sciences, (Iran).  
Qom Univ Med Sci J 2018;12(3):96-104. [Full Text in Persian]

**مقدمه**

بهداشت دهان و دندان، یکی از اجزای مهم سلامت محسوب شده و تأثیر زیادی بر کیفیت زندگی افراد دارد. در این راستا، سازمان جهانی بهداشت مکرراً بار ناشی از مشکلات و بیماری‌های دهان و دندان در تمام کشورها را هشدار داده، همچنین بر تغییر جهت سیستم‌های ارائه‌دهنده خدمات بهداشت دهان و دندان با هدف تمرکز بیشتر بر برنامه‌های پیشگیرانه در این زمینه تأکید دارد (۱). رفتارهای خودمراقبتی در زمینه بهداشت دهان و دندان، یک عامل پیشگیری‌کننده مؤثر در حفظ سلامت دهان و دندان است؛ البته در مورد افراد دارای تحصیلات در حرفه‌های پزشکی و دندانپزشکی، باورها و نگرش‌های بهداشتی علاوه بر اینکه بر رفتارهای خودمراقبتی آنان در زمینه بهداشت دهان و دندان مؤثر است، بر ایجاد انگیزه لازم در بیماران و مراجعین در به‌کارگیری چنین رفتارهای پیشگیرانه نیز تأثیر به‌سزایی دارد (۲-۴). عادات بهداشتی مناسب و قابل‌قبول در زمینه دهان و دندان مانند مسواک‌زدن (حداقل ۲ بار در روز) در پیشگیری از بیماری‌های دندان، لثه و حفظ وضعیت سلامت دهان و دندان بسیار حیاتی است و به‌نظر می‌رسد میزان فراوانی این رفتار در کشورهای دارای درآمد پایین، متوسط و بالا متفاوت است؛ به‌طور مثال فراوانی مسواک‌زدن (کمتر از ۲ بار در روز) در بین دانشجویان کشورهای هند (۵)، لبنان (۶)، ترکیه (۷) و یمن (۸) به ترتیب ۵۲/۲، ۳۵، ۳۲ و ۲۴٪ گزارش شده است؛ در صورتی که شیوع این مشکل در ایتالیا، ۷/۵٪ (۹) و در ایالت متحده آمریکا ۲۵٪ (۱۰) بوده است. همچنین فراوانی مراجعه کمتر از یک‌بار در سال به دندانپزشک برای چکاپ وضعیت دهان و دندان در بین دانشجویان کشورهای درحال توسعه و توسعه‌نیافته بیشتر از کشورهای توسعه‌یافته گزارش شده است. در دو مطالعه انجام‌شده در نیجریه و تحقیقات صورت‌گرفته در لیبی (۱۱، ۱۲)، ترکیه (۷) و هند (۵) به ترتیب ۷۱/۶، ۸۴، ۹۲/۲، ۷۰ و ۴۲/۷٪ از دانشجویان در سال گذشته برای انجام چکاپ به دندانپزشک مراجعه نکرده بودند که این رقم در دانشجویان ایرانی، ۴۸/۲٪ بود (۱۳)؛ درحالی‌که در کشور فنلاند، ۴۱٪ (۱۴) و ایتالیا، ۴۰/۱٪ (۹) از این جمعیت در یک‌سال گذشته به دندانپزشک مراجعه نکرده بودند.

وجود اطلاعات صحیح و کافی در مورد بهداشت دهان و دندان و نگرش مثبت برای شکل‌گیری رفتارهای ارتقادهنده سلامت، امری ضروری است. بعد از ورود دانشجویان دندانپزشکی و پزشکی به دوره‌های تحصیلی عمومی در دانشگاه، این دانشجویان آموزش‌های متعددی در زمینه بیماری‌های مختلف و دهان و دندان دریافت می‌کنند و انتظار می‌رود به‌عنوان یک الگو در زمینه رفتارهای بهداشتی دهان و دندان باشند و سبب ایجاد عادات بهداشتی مناسب در بیماران شوند. براساس مطالعه Ilkay و همکاران، نگرش و رفتارهای دندانپزشکان درباره سلامت دهان و دندان خودشان با دیدگاه آنها درباره اهمیت ارائه این خدمات ارتباط دارد که در نهایت، بر بهبود سلامت دهان و دندان جمعیت هدف این متخصصین تأثیر خواهد گذاشت (۱۵). ارتقای خدمات مراقبتی پیشگیرانه دهان و دندان، به‌ویژه در کشورهای درحال توسعه از اهمیت بالایی برخوردار بوده و در این بین، میزان اهمیت مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان در بین دندانپزشکان و پزشکان به‌عنوان یک عامل تعیین‌کننده در ترویج این‌گونه برنامه‌های مراقبتی برای جمعیت عمومی کشورها مؤثر است. بنابراین، آگاهی از دیدگاه دانشجویان در حال تحصیل در حرفه‌های پزشکی و دندانپزشکی سبب خواهد شد تا برنامه‌های آموزشی به‌سوی تقویت رفتارهای پیشگیرانه بهداشت دهان و دندان هدایت شود که در نهایت، بر سلامت دهان و دندان دانشجویان و گیرندگان خدمات از این افراد مؤثر خواهد بود. برهمین اساس، مطالعه حاضر با هدف بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد دانشجویان پزشکی و دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم درباره بهداشت دهان و دندان انجام شد.

**روش بررسی**

در این مطالعه توصیفی - مقطعی، پرسشنامه توسط ۱۵۲ دانشجوی دندانپزشکی و پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم تکمیل شد. برای محاسبه حجم نمونه، از فراوانی گزارش شده در مطالعه Khami و همکاران استفاده گردید. در این مطالعه رفتارهای پیشگیرانه مرتبط با بهداشت دهان و دندان در بین دانشجویان دندانپزشکی، ۴۷٪ بود؛ بنابراین حجم نمونه (با ضریب اطمینان ۹۵٪ و دقت ۰/۲) ۱۵۲ نفر محاسبه شد.

در نظر گرفته شده و برهمن اساس، نمره بالاتر از ۴۱ به عنوان نگرش بالا و نمره کمتر از ۴۱ به عنوان نگرش پایین تلقی می‌گردد.

### پرسشنامه عملکرد درباره بهداشت دهان و دندان: در این

بخش، رفتارهایی از قبیل: مسواک زدن، استفاده از خمیردندان دارای فلوراید، استفاده از نخ دندان و مصرف مواد شیرین مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. مسواک زدن دندان‌ها (بیش از یک بار در روز)، استفاده همیشه یا بیشتر اوقات از خمیردندان دارای فلوراید، استفاده از نخ دندان (حداقل یک بار در روز) و مصرف مواد شیرین بین وعده‌های غذایی (کمتر از یک بار در روز)، به عنوان نقطه‌برش عملکرد مناسب در نظر گرفته می‌شوند. همچنین انجام چکاپ دندانپزشکی در سال گذشته به عنوان یک رفتار مثبت خودمراقبتی در زمینه بهداشت دهان و دندان ثبت شده است.

این مطالعه در کمیته اخلاق پژوهش دانشگاه علوم پزشکی قم به تصویب رسید و قبل از جمع‌آوری داده‌ها، مجوزهای لازم از مسئولین دو دانشکده اخذ گردید. پس از ارائه توضیح کامل در مورد اهداف مطالعه و نحوه انجام آن به دانشجویان، رضایت شفاهی برای شرکت در مطالعه گرفته شد و در مرحله بعد، پرسشنامه‌های مورد استفاده برای گردآوری داده‌ها توسط دانشجویان منتخب تکمیل گردید.

داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری کای اسکوئر و رگرسیون لجستیک تحلیل شدند. سطح معنی‌داری، کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

### یافته‌ها

در این مطالعه، از ۱۵۲ دانشجوی شرکت‌کننده، ۵۱ نفر (۳۳/۵٪) در رشته دندانپزشکی و ۱۰۱ نفر (۶۶/۵٪) در رشته پزشکی درحال تحصیل بودند. ۷۶ نفر (۵۰٪) از کل نمونه‌ها را مردان و ۷۶ نفر (۵۰٪) را زنان تشکیل می‌دادند. میانگین سن شرکت‌کنندگان،  $20/98 \pm 2/03$  سال بود که میانگین سن دانشجویان رشته پزشکی،  $20/95 \pm 1/93$  و دانشجویان رشته دندانپزشکی،  $21/03 \pm 2/23$  سال به دست آمد. از نظر آماری اختلاف معنی‌داری از نظر سن بین دانشجویان رشته پزشکی و دندانپزشکی وجود نداشت ( $p=0/81$ ). میانگین وضعیت کلی آگاهی دانشجویان درباره مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان،  $29/14 \pm 6/45$  بود و براساس نقطه‌برش

نمونه‌گیری به صورت تصادفی طبقه‌ای انجام گرفت که با توجه به تفاوت تعداد دانشجویان دانشکده دندانپزشکی و پزشکی، سهم هر دانشکده از حجم نمونه متفاوت بود و در نهایت، ۱۰۱ دانشجوی پزشکی و ۵۱ دانشجوی دندانپزشکی وارد مطالعه شدند.

عدم ابتلا به بیماری‌های سیستمیک مؤثر بر سلامت دهان و دندان و نداشتن ضایعات دهانی در زمان انجام پژوهش، از معیارهای ورود به مطالعه بود. شرکت‌کنندگان در صورت عدم تکمیل پرسشنامه و یا تکمیل آن به صورت ناقص از مطالعه حذف می‌شدند. برای سنجش آگاهی، نگرش و عملکرد درباره بهداشت دهان و دندان، از پرسشنامه خامی و همکاران که روایی و پایایی آن در بین جمعیت دانشجویان ایرانی تأیید شده بود، استفاده گردید (۱۴).

ابزار گردآوری به شرح زیر بود:

### پرسشنامه آگاهی درباره بهداشت دهان و دندان: این

پرسشنامه دارای ۹ عبارت در زمینه‌های مختلف تشخیص و پیشگیری پوسیدگی است که پاسخ‌دهنده، نظر خود را براساس یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (کاملاً موافق، موافق، مخالف، کاملاً مخالف و نمی‌دانم) بیان می‌کند و در نهایت، برای هر عبارت از ۵-۱ نمره‌گذاری می‌شود که دامنه تغییرات نمره کل این مقیاس از ۴۵-۹ متغیر خواهد بود و نمره بالاتر، نشان‌دهنده وجود دانش بالاتر است. براساس دستورالعمل این پرسشنامه، میانه به عنوان نقطه‌برش در نظر گرفته می‌شود و برهمن اساس، نمره بالاتر از ۲۵ به عنوان آگاهی پایین می‌باشد.

### پرسشنامه نگرش نسبت به مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و

**دندان:** در این بخش از پرسشنامه، فرد پاسخگو باید نگرش خود را در مورد هشت ویژگی مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان بیان کند. هزینه‌بر بودن برای دندانپزشک، مفید بودن برای جامعه، مورد احترام بودن، مؤثر و ضروری بودن، علمی، ساده یا سخت بودن و ارزشمند بودن؛ این هشت ویژگی را دربرمی‌گیرد. پاسخ فرد براساس یک مقیاس لیکرت ۷ درجه‌ای مشخص می‌شود که در نهایت، دامنه تغییرات نمره کل این مقیاس از ۵۶-۸ خواهد بود و نمره بالاتر، نشان‌دهنده نگرش مثبت‌تر است. براساس دستورالعمل این پرسشنامه، میانه به عنوان نقطه‌برش

(کمتر یا بیشتر از میانه)، ۸۳ دانشجوی (۵۴/۶٪) دارای نمره آگاهی کمتر از میانه (پایین) بودند و ۶۹ نفر (۴۵/۴٪) نیز دارای نمره آگاهی بالا بودند. میانگین وضعیت کلی نگرش دانشجویان درباره مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان،  $38/82 \pm 9/62$  برآورد شد و

براساس نقطه‌برش (کمتر یا بیشتر از میانه)، ۷۴ دانشجو (۵۱/۳٪) دارای نمره نگرش بیشتر از میانه (نگرش مثبت) و ۷۸ نفر (۴۸/۷٪) نیز دارای نمره نگرش پایین بودند (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی وضعیت آگاهی و نگرش نسبت مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان براساس جنسیت و رشته تحصیلی شرکت‌کنندگان

متغیر	آگاهی		نگرش		
	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	مثبت	منفی	
جنسیت	مرد	۲۹ (۲۳/۷)	۴۷ (۳۰/۹)	۳۰ (۱۹/۷)	۴۶ (۳۰/۳)
	زن	۴۰ (۲۶/۳)	۳۶ (۲۳/۷)	۴۴ (۲۸/۹)	۳۲ (۲۱/۱)
رشته تحصیلی	پزشکی	۴۵ (۲۹/۶)	۵۶ (۳۶/۸)	۴۳ (۲۸/۳)	۵۸ (۳۸/۳)
	دندانپزشکی	۲۴ (۱۵/۸)	۲۷ (۱۷/۸)	۳۱ (۲۰/۴)	۲۰ (۱۳/۲)

دهان و دندان، جنسیت و رشته تحصیلی با نگرش نسبت به مراقبت‌های بهداشت دهان و دندان، ارتباط معنی‌داری داشت، به‌طوری‌که دختر بودن شانس داشتن نگرش مثبت را ۵۳٪ افزایش داد (OR: ۰/۹۳-۰/۲۴ CI: ۰/۹۵٪، ۰/۴۷٪ OR). همچنین تحصیل در رشته دندانپزشکی به میزان ۲۷٪ احتمال داشتن نگرش مثبت نسبت به مراقبت‌های پیشگیرانه بهداشت دهان و دندان را افزایش داد (OR: ۰/۹۱-۰/۲۱ CI: ۰/۹۵٪، ۰/۷۳٪ OR). سایر متغیرهای دموگرافیک دانشجویان نیز ارتباط معنی‌داری با میزان نگرش از مراقبت‌های بهداشت دهان و دندان نداشت (جدول شماره ۲).

براساس تحلیل رگرسیون چندمتغیره در بررسی ارتباط متغیرهای دموگرافیک با میزان آگاهی از مراقبت‌های بهداشت دهان و دندان مشخص گردید جنسیت با میزان آگاهی از مراقبت‌های بهداشت دهان و دندان ارتباط دارد؛ به‌طوری‌که در پسران احتمال آگاهی پایین، ۱/۹۷ برابر بیشتر بود (OR: ۱/۰۱-۳/۹۰ CI: ۰/۹۵٪، ۱/۹۷٪ OR).

سایر متغیرهای دموگرافیک دانشجویان، ارتباط معنی‌داری با میزان آگاهی از مراقبت‌های بهداشت دهان و دندان نداشتند (جدول شماره ۲). براساس تحلیل رگرسیون چندمتغیره در بررسی ارتباط متغیرهای دموگرافیک با نگرش نسبت به مراقبت‌های بهداشت

جدول شماره ۲: ارتباط متغیرهای دموگرافیک با دانش و نگرش نسبت به مراقبت‌های پیشگیرانه بهداشت دهان و دندان در مدل چندمتغیره رگرسیون لجستیک

متغیر	آگاهی			نگرش		
	OR	%95 CI	pvalue	OR	%95 CI	pvalue
سن	۱/۲۱	۰/۹۳-۱/۸۵	۰/۱۴	۱/۱۵	۰/۸۷-۱/۵۱	۰/۳۰
جنسیت (پسر/دختر)	۱/۹۷	۱/۰۱-۳/۹۰	۰/۰۴	۰/۴۷	۰/۲۴-۰/۹۳	۰/۰۳
رشته تحصیلی (دندانپزشکی/پزشکی)	۰/۷۷	۰/۴۳-۱/۷۹	۰/۷۲	۰/۷۳	۰/۲۱-۰/۹۱	۰/۰۲
رتبه سال تحصیلی	۱/۱۲	۰/۷۶-۱/۶۳	۰/۵۲	۱/۱۵	۰/۷۸-۱/۷۱	۰/۴۶

ارتباط معنی‌داری داشت (OR: ۰/۷۴-۰/۰۷ CI: ۰/۹۵٪، ۰/۲۳٪ OR). استفاده منظم از نخ دندان در بین دانشجویان دختر (OR: ۰/۶۸-۰/۱۶ CI: ۰/۹۵٪، ۰/۳۳٪ OR) و دانشجویان دارای آگاهی بالا (OR: ۰/۸۰-۰/۱۸ CI: ۰/۹۵٪، ۰/۳۸٪ OR) نیز بیشتر بود، همچنین آگاهی بالا با انجام چکاپ دندانپزشکی در سال اخیر، ارتباط معنی‌داری داشت (OR: ۰/۶۸-۰/۲۲ CI: ۰/۹۵٪، ۰/۴۶٪ OR) (جدول شماره ۳ و ۴).

در مدل چندمتغیره رگرسیون، هیچ‌یک از متغیرهای سن، جنسیت، رشته تحصیلی، آگاهی و نگرش با دفعات مسواک زدن دندان‌ها و خوردن مواد شیرین بین وعده‌های غذایی ارتباط نداشتند. از نظر ارتباط سن، جنسیت، رشته تحصیلی، آگاهی و نگرش با استفاده از خمیردندان حاوی فلوراید؛ فقط تحصیل در رشته پزشکی با افزایش احتمال استفاده از خمیردندان دارای فلوراید

جدول شماره ۳: وضعیت عملکرد دانشجویان دندانپزشکی و پزشکی در زمینه مراقبت‌های بهداشت دهان و دندان

متغیر	رشته	کل	pvalue	رشته	
				پزشکی	دندانپزشکی
دفعات مسواک زدن در شبانه‌روز	بیش از یک‌بار	۶۷(۴۴/۱)	۰/۱۴	۴۱(۲۷)	۲۶(۱۷/۱)
		۸۵(۵۵/۹)		۶۰(۳۹/۵)	۲۵(۱۶/۴)
		۱۵۲(۱۰۰)		۱۰۱(۶۶/۵)	۵۱(۳۳/۵)
استفاده از خمیردندان دارای فلوراید	همیشه/اغلب	۳۱(۲۰/۴)	۰/۰۰۴	۷۴(۴۸/۷)	۴۷(۳۰/۹)
		۱۲۱(۷۹/۶)		۲۷(۱۷/۸)	۴(۲/۶)
		۱۵۲(۱۰۰)		۱۰۱(۶۶/۵)	۳۳(۵)
دفعات استفاده نخ دندان در شبانه‌روز	یک‌بار و بیشتر	۷۶(۵۰)	۰/۲۴	۴۸(۳۱/۶)	۲۸(۱۸/۴)
		۷۶(۵۰)		۵۳(۳۴/۹)	۲۳(۱۵/۱)
		۱۵۲(۱۰۰)		۱۰۱(۶۶/۵)	۵۱(۳۳/۵)
خوردن مواد شیرین بین وعده‌های غذایی	یکبار	۲۳(۱۵/۱)	۰/۱۹	۱۳(۸/۵)	۱۰(۶/۷)
		۱۲۹(۸۴/۹)		۸۸(۵۷/۹)	۴۱(۲۷/۷)
		۱۵۲(۱۰۰)		۱۰۱(۶۶/۴)	۴۲(۳۳/۴)
انجام چکاپ دندانپزشکی در طی سال گذشته	بلی	۱۰۲(۶۷/۱)	۰/۱۱	۶۴(۴۲/۲)	۳۸(۲۵)
		۵۰(۳۲/۹)		۳۷(۲۴/۳)	۱۳(۸/۶)
		۱۵۲(۱۰۰)		۱۰۱(۶۶/۵)	۵۱(۳۳/۵)

جدول شماره ۴: ارتباط میزان آگاهی، نگرش و برخی متغیرهای دموگرافیک دانشجویان با رفتارهای خودمراقبتی پیشگیرانه بهداشت دهان و دندان

متغیر	OR	%95 CI	pvalue
دفعات مسواک زدن در شبانه‌روز بیش از یک‌بار	سن	۰/۸۸	۰/۱۸
استفاده منظم از خمیردندان دارای فلوراید	جنسیت (پسر/دختر)	۱/۷۴	۰/۱۰
	رشته تحصیلی (پزشکی/دندانپزشکی)	۱/۴۱	۰/۳۳
	آگاهی بالا	۱/۱۸	۰/۶۳
استفاده منظم (یک‌بار و بیشتر) از نخ دندان در شبانه‌روز	نگرش مثبت	۱/۴۲	۰/۳۲
	سن	۱/۲۲	۰/۴۶
	جنسیت (پسر/دختر)	۱/۶۳	۰/۰۰۳
خوردن مواد شیرین بین وعده‌های غذایی کمتر از یک‌بار	رشته تحصیلی (پزشکی/دندانپزشکی)	۰/۲۳	۰/۳۷
	آگاهی بالا	۱/۰۹	۰/۰۱
	نگرش مثبت	۰/۷۵	۰/۵۵
انجام چکاپ دندانپزشکی در طی سال گذشته	سن	۰/۹۳	۰/۴۶
	جنسیت (پسر/دختر)	۰/۳۳	۰/۰۰۳
	رشته تحصیلی (پزشکی/دندانپزشکی)	۱/۳۹	۰/۳۷
نگرش مثبت	آگاهی بالا	۰/۳۸	۰/۰۱
	سن	۰/۹۶	۰/۷۶
	جنسیت (پسر/دختر)	۱/۲۶	۰/۶۱
نگرش مثبت	رشته تحصیلی (پزشکی/دندانپزشکی)	۱/۶۰	۰/۳۱
	آگاهی بالا	۰/۷۲	۰/۵۱
	سن	۱/۰۱	۰/۹۵
نگرش مثبت	جنسیت (پسر/دختر)	۱/۴۷	۰/۲۸
	رشته تحصیلی (پزشکی/دندانپزشکی)	۱/۷۳	۰/۱۶
	آگاهی بالا	۰/۴۶	۰/۰۴
نگرش مثبت	۰/۸۶	۰/۷۰	

## بحث

در مطالعه حاضر به‌طور کلی، ۴/۴۵٪ از دانشجویان دارای آگاهی بالا درباره مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان بودند، همچنین ۳/۵۱٪ نیز در این زمینه نگرشی مثبت داشتند. در مدل چندمتغیره رگرسیون، پسر بودن با میزان آگاهی پایین، ارتباط معنی‌داری داشت و بین دختر بودن و تحصیل در رشته دندانپزشکی با نگرش مثبت، ارتباط معنی‌دار بود. احتمال استفاده منظم از نخ‌دندان نیز در بین دانشجویان دختر و دانشجویان دارای آگاهی بالا، بیشتر گزارش شد و ارتباط آگاهی بالا با انجام چکاپ دندانپزشکی در سال اخیر، معنی‌دار بود.

یافته‌های مطالعه حاضر درباره میزان آگاهی شرکت‌کنندگان در زمینه مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان با نتایج مطالعه Folayan و همکاران در بین دانشجویان دندانپزشکی همخوانی داشت. در این تحقیق که از ابزار مشابه مطالعه حاضر برای اندازه‌گیری میزان آگاهی درباره مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان استفاده شده بود، درصد دانشجویان دارای آگاهی بالا، ۵/۴۷٪ گزارش گردید (۱۷). در مطالعه حاضر نیمی از دانشجویان شرکت‌کننده دارای نگرش مثبت بودند که این رقم در مطالعه Folayan و همکاران، ۵۴٪ اعلام شد (۱۷). خامی در مطالعه خود در بین دانشجویان دندانپزشکی ۷ دانشکده دندانپزشکی در سراسر ایران نشان داد ۵۸٪ دانشجویان دارای آگاهی بالا بوده و ۵۹٪ از ایشان نیز دارای نگرش مثبت درباره مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان بوده‌اند (۱۴). در مطالعه حاضر، پسر بودن با میزان آگاهی پایین، ارتباط معنی‌داری داشت؛ در صورتی‌که در ۳ مطالعه مجزا، خامی و همکاران، Newman، Folayan و همکاران، هیچ ارتباط معنی‌داری در این زمینه گزارش نشد (۱۴، ۱۶، ۱۷).

توجه به بهداشت فردی در بین دختران دانشجو بیشتر از پسران است و این موضوع می‌تواند با افزایش میزان آگاهی آنها در زمینه بهداشت عمومی دهان و دندان مرتبط باشد. در مطالعه حاضر، بین رشته تحصیلی و میزان آگاهی درباره مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان، ارتباط معنی‌داری وجود نداشت؛ این در حالی است که انتظار می‌رود این نوع آگاهی در بین دانشجویان دندانپزشکی بیشتر باشد و به‌نوعی لزوم توجه بیشتر به مسائل عمومی بهداشت دهان و دندان در آموزش این دانشجویان را تأیید می‌کند.

در مدل چندمتغیره رگرسیون، دختر بودن و تحصیل در رشته دندانپزشکی با نگرش مثبت، ارتباط معنی‌داری داشت. در این راستا، Al Kawas و همکاران نیز در بررسی نگرش و رفتارهای بهداشت دهان و دندان دانشجویان سال دوم دندانپزشکی و پزشکی دانشگاه شارجه امارات نشان دادند نمره نگرش و عملکرد دانشجویان دندانپزشکی بیشتر از دانشجویان پزشکی بوده و دختران در مقایسه با پسران نیز در این زمینه وضعیت بهتری داشته‌اند (۱۸). همچنین Kumar و همکاران نیز چنین نتیجه مشابهی در مقایسه دانشجویان دندانپزشکی و داروسازی مشاهده کردند. در این مطالعه نیز دختران دارای نگرش مثبت‌تری در مقایسه با پسران بودند (۱۹). خامی در مطالعه خود ارتباط معنی‌داری را بین وضعیت نگرش نسبت به بهداشت دهان و دندان و جنسیت مشاهده نکرد (۱۵). در مطالعه حاضر عدم وجود ارتباط معنی‌دار بین سن و میزان آگاهی درباره مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان با نتایج مطالعات مشابه صورت گرفته در این زمینه همخوانی داشت (۱۵) (۱۹-۱۷). به‌طور کلی همان‌طور که از مقایسه‌ها مشخص است دانشجویان رشته دندانپزشکی در مقایسه با دانشجویان رشته پزشکی و سایر رشته‌ها، نسبت به مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان دارای نگرش مثبت‌تری هستند که با توجه به رشته تخصصی این گروه از دانشجویان، این موضوع دور از انتظار نیست و وجود نگرش مثبت در این زمینه می‌تواند در ارائه خدمات پیشگیرانه دهان و دندان در آینده نیز مؤثر باشد. در مطالعه حاضر مشخص گردید ۱/۴۴٪ از دانشجویان بیش از یک‌بار در روز مسواک می‌زنند. در مطالعه Folayan و همکاران نیز که در بین دانشجویان دندانپزشکی کشور نیجریه انجام شد میزان مسواک زدن دندان‌ها (بیش از یک‌بار در روز)، ۵/۴۷٪ گزارش شد (۱۷). در مطالعه خامی و همکاران در بین دانشجویان دندانپزشکی، رفتار بهداشتی مسواک‌زدن (به میزان ۲ بار یا بیشتر)، توسط ۵۷٪ از دانشجویان گزارش گردید (۱۵). مطالعه حاضر در بین دانشجویان دندانپزشکی و پزشکی صورت گرفت و میزان مسواک‌زدن (بیش از ۲ بار در روز) در بین این دانشجویان به ترتیب ۵۱ و ۶/۴۰٪ بود که تقریباً با نتایج مطالعات Folayan و همکاران و خامی و همکاران همخوانی داشت (۱۵، ۱۷).

شاخص با یافته‌های مطالعه مذکور همخوانی داشت؛ البته در مقایسه این یافته باید به این نکته توجه کرد که دانشجویان شرکت‌کننده در مطالعه حاضر در رشته‌های پزشکی و دندانپزشکی تحصیل می‌کردند و انتظار می‌رود در مقایسه با دانشجویان دارای رشته‌های غیرمرتبط، عملکرد بهتری در این زمینه داشته باشند.

در مقایسه و تفسیر یافته‌های مطالعه حاضر با سایر تحقیقات باید به تفاوت‌های فرهنگی موجود بین جامعه ایرانی و سایر کشورها توجه داشت که می‌تواند بر دانش و نگرش دانشجویان نسبت به مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان تأثیر داشته باشد و از سوی دیگر، کوریکولوم‌های آموزشی در کشورهای مختلف، تفاوت‌هایی دارد که بر دانش و نگرش در این زمینه مؤثر بوده و در نهایت، رفتار آنها را در زمینه مراقبت از سلامت دهان و دندان پیش‌بینی می‌کند. در این مطالعه، مشکل دسترسی دشوار به برخی از دانشجویان که در بخش‌های بالینی بیمارستان مشغول تحصیل بودند با افزایش تعداد دفعات مراجعه در زمان‌های متفاوت برای جمع‌آوری داده‌ها مرتفع گردید. انجام مطالعه در بین کل دانشجویان دانشگاه نیز در شناخت بهتر مشکلات بهداشت دهان و دندان مؤثر بود.

### نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه نشان داد وضعیت دانش، نگرش و رفتارهای خودمراقبتی دانشجویان در زمینه مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان در سطح متوسط قرار دارد و طراحی برنامه‌های منسجم برای بهبود این متغیرها در ارتقای عملکرد فردی و حرفه‌ای دانشجویان در زمینه مراقبت‌های پیشگیرانه دهان و دندان ضروری است. افزایش دانش و تغییر نگرش می‌تواند سبب شکل‌گیری رفتار شود. بنابراین، نگرش مثبت و تغییر رفتار در حرفه‌های دندانپزشکی و پزشکی علاوه بر اثر مستقیم در ارتقای سلامت دهان و دندان این افراد، سبب ارتقای ارائه خدمات پیشگیرانه دهان و دندان توسط شاغلین این حرفه‌ها خواهد شد.

### تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل پایان‌نامه دکتری عمومی دندانپزشکی می‌باشد که در کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه علوم پزشکی قم

در مطالعه حاضر استفاده از نخ‌دندان توسط ۵۰٪ از دانشجویان گزارش شد و در مدل چندمتغیره رگرسیون لجستیک مشخص گردید دختر بودن به میزان معنی‌داری با احتمال استفاده از نخ‌دندان (حداقل یک‌بار در روز) ارتباط دارد. در مطالعه Khami و همکاران نیز این ارتباط معنی‌دار بود (۱۴)، همچنین در مطالعه Folayan و همکاران استفاده از نخ‌دندان (حداقل یک‌بار در روز) در بین دختران بیشتر از پسران گزارش شد (۱۷). در مطالعه Al Kawas و همکاران میزان استفاده از نخ‌دندان به صورت روزانه در بین دختران به میزان معنی‌داری بیشتر از پسران بود و در مقایسه براساس رشته نیز مشخص گردید دانشجویان دندانپزشکی در این زمینه وضعیت بهتری داشته‌اند (۱۸). در مطالعه حاضر هیچ ارتباط معنی‌داری بین رشته و استفاده منظم از نخ‌دندان وجود نداشت و ارتباط معنی‌داری بین جنسیت با دفعات مسواک‌زدن دندان‌ها در روز و استفاده از خمیردندان حاوی فلوراید مشاهده نشد که این نتیجه کاملاً با یافته‌های مطالعه Folayan و همکاران همسو بود، ولی در مطالعه خامی و همکاران این ارتباط معنی‌دار بود و دختران نسبت به پسران، بیشتر به این دو رفتار پیشگیرانه بهداشت دهان و دندان گرایش داشتند (۱۷).

Peltzer در مطالعه‌ای وسیع بر روی ۱۹۵۶۰ دانشجو از ۲۷ کشور آسیایی، آفریقایی و امریکایی، مسواک‌زدن (یک‌بار و بیش از یک‌بار در روز) را به ترتیب ۶۷/۲٪ و ۲۸/۸٪ گزارش کرد. در این مطالعه ۱۶/۳٪ از دانشجویان، سالانه ۲ بار توسط دندانپزشک چکاپ شده بودند، ۲۵/۶٪ نیز چکاپ سالانه دندانپزشکی داشتند. در این مطالعه، مرد بودن با عملکرد نامناسب در زمینه مسواک‌زدن دندان‌ها (کمتر از ۲ بار در روز) ارتباط داشت. همچنین مرد بودن و سن بالا با تعداد چکاپ دندانپزشکی (کمتر از یک‌بار در سال)، ارتباط معنی‌داری داشت. به‌طور کلی، وضعیت بهداشت دهان و دندان دانشجویان در این مطالعه، پایین ارزیابی شده بود (۲۰). در مطالعه حاضر، ۴۷/۲٪ از دانشجویان یک‌بار و ۴۴/۱٪ از ایشان نیز دو بار یا بیشتر مسواک می‌زدند و ۶۷/۱٪ از ایشان حداقل یک‌بار در سال چکاپ دندانپزشکی را انجام می‌دادند.

در مطالعه Peltzer و Pengpid، فقط دو شاخص از عملکرد دانشجویان در زمینه بهداشت دهان و دندان بررسی گردید (۲۰)، که در کل می‌توان گفت یافته‌های مطالعه حاضر در زمینه این دو



با کد (IR.MUQ.REC.1394.128) به تصویب رسیده است. بدین وسیله از همکاری دانشجویان شرکت کننده در این مطالعه و مسئولین دانشکده‌های دندانپزشکی و پزشکی تشکر می‌نمایم.

## References:

1. AlYousef Y, Damiano P, Weber Gasparoni K, Qian F, Murph J, Nothwehr F. Medical students' child oral health related knowledge, practices and attitudes. *Eur J Dental Educa* 2013 Nov 1;17(4):218-24. PubMed
2. Ghasemi H, Murtomaa H, Vehkalahti MM, Torabzadeh H. Determinants of oral health behavior among Iranian dentists. *Int Dent J* 2007;57(4):237-42. PubMed
3. Yildiz S, Dogan B. Self reported dental health attitudes and behaviour of dental students in Turkey. *Eur J Dent* 2011;5(3):253-59. PubMed
4. Peker I, Alkurt MT. Oral health attitudes and behavior among a group of Turkish dental students. *Eur J Dent* 2009;3(1):24-31. PubMed
5. Sharda, AJ, Shetty SA. Comparative study of oral health knowledge, attitude and behaviour of first and final year dental students of Udaipur city, Rajasthan, India. *Int J Dent Hyg* 2008;6(4):347-53. PubMed
6. Dagli RJ, Tadakamadla S, Dhanni C, Duraiswamy P, Kulkarni S. Self reported dental health attitude and behavior of dental students in India. *J Oral Sci* 2008;50(3):267-72. PubMed
7. Kirtiloğlu T, Yavuz US. An assessment of oral self-care in the student population of a Turkish university. *Public Health* 2006;120(10):953-57.
8. Halboub E, Dhaifullah E, Yasin R. Determinants of dental health status and dental health behavior among Sana'a University students, Yemen. *J Investig Clin Dent* 2013;4(4):257-64.
9. Rimondini L, Zolfanelli B, Bernardi F, Bez C. Self-preventive oral behavior in an Italian university student population. *J Clin Periodontol* 2001;28(3):207-11. PubMed
10. Luebke TE, Driskell JA. A group of Midwestern university students needs to improve their oral hygiene and sugar/pop consumption habits. *Nutr Res* 2010;30(1):27-31. PubMed
11. Bashiru BO, Anthony IN. Oral self-care practices among university students in Port Harcourt, Rivers State. *Niger Med J* 2014;55(6):486-9.
12. Bamise CT, Bada TA, Bamise FO, Ogunbodede EO. Dental care utilization and satisfaction of residential university students. *Libyan J Med* 2008;3(3):140-43.
13. Neamatollahi H, Ebrahimi M. Oral health behavior and its determinants in a group of Iranian students. *Indian J Dent Res* 2010;21(1):84-8. PubMed
14. Khami MR, Virtanen JI, Jafarian M, Murtomaa H. Oral health behaviour and its determinants amongst Iranian dental students. *Eur J Dent Educ* 2007;11(1):42-7. PubMed
15. Ilkay P, Alkurt MT. Oral health attitudes and behavior among a group of turkish dental Students. *Eur J Dent* 2009;3(1):24-31. PubMed
16. Newman MG, Takei H, Klokkevold PR, Carranza FA. Carranza's clinical periodontology. 11<sup>th</sup> ed. California: Elsevier Health Sciences Pub; 2011.
17. Folayan MO, Khami MR, Folaranmi N, Popoola BO, Sofola OO, Ligali TO, et al. Determinants of preventive oral health behavior among senior dental students in Nigeria. *BMC Oral Health* 2013;13:28. PubMed
18. Al Kawas1 S, Fakhruddin KS, Rehman BU. Oral Health Attitudes and Behavior between Students. *J Dent Educ* 2013;77(9):1171-8. PubMed
19. Kumar S, Busaly IA, Tadakamadla J, Tobaigy F. Attitudes of dental and pharmacy students to oral health behaviour at Jazan University, Kingdom of Saudi Arabia. *Arch Orofac Sci* 2012;7(1):9-13. Link
20. Peltzer K, Pengpid S. Oral health behaviour and social and health factors in university students from 26 low, middle and high income countries. *Int J Environ Res Public Health* 2014;11(12):12247-60. PubMed